

Martyna KOSIŃSKA

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Polska

ORCID: 0000-0002-5430-227X

WPLYW PANDEMII COVID-19 NA AKTYWNOŚĆ W WYDARZENIACH KULTURALNYCH

Streszczenie

Pandemia COVID-19 zmieniła warunki funkcjonowania gospodarki i człowieka, w tym też sektora kultury. Celem niniejszego artykułu jest określenie wpływu pandemii COVID-19 na aktywność w wydarzeniach kulturalnych. Obok celu głównego, zamierzano sprawdzić, czy zmiany w aktywności dotknęły w podobnym stopniu różnych form uczestnictwa w kulturze, a także czy nastąpiła istotna zmiana częstotliwości aktywności kulturalnej w grupie aktywnych użytkowników kultury. Oprócz tego celem była również ocena tego, jak respondenci odnosili się do zmian, które dotknęły kultury i ich samych w czasie pandemii. Do badania wykorzystane zostały dane zebrane z badania ankietowego, przeprowadzonego w marcu i kwietniu 2022 roku, a zatem w rok po wystąpieniu pandemii COVID-19. Zrealizowano je wśród uczestników wiodącego portalu społecznościowego.

Słowa kluczowe: wydarzenia kulturalne, COVID-19, wnioskowanie statystyczne.

IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON ACTIVITY IN CULTURAL EVENTS

Summary

The COVID-19 pandemic has changed the conditions for the economy and people – including the cultural sector. The purpose of this article is to determine the impact of the COVID-19 pandemic on activity in cultural events. In addition to the main purpose, the intention was to check whether changes in activity have affected different forms of cultural participation to a similar degree, and whether there was a significant change in the frequency of cultural activity among active cultural users. In addition to this, the aim was also to assess how respondents related to the changes that affected culture and themselves during the pandemic. The study used data collected from a survey conducted in March and April 2022, one year after the onset of the COVID-19 pandemic, and was conducted among participants of a leading social network.

Key words: cultural events, COVID-19, statistical inference.

Wprowadzenie

Kultura stanowi ważną i nieodłączną część ludzkiego życia. W większych miastach można się udać np. do kina, teatru, muzeum czy na imprezy masowe. Nawet i mniejsze miejscowości lub wioski posiadają ośrodki kultury czy grupy folklorystyczne. Korzystanie z wymienionej oferty kulturalnej jest formą spędzania czasu wolnego, która pełni istotne funkcje zarówno w życiu jednostek, jak i całych społeczeństw. Kultura pozwala wypocząć, poznać charakter danego obszaru, zaznajomić się z treściami przekazywanymi z pokolenia na pokolenie, nawiązywać relacje z innymi ludźmi, a także umożliwia zachowanie wartości narodowych i historii. Można by powiedzieć, że jest jednym z czynników budujących tożsamość jednostek i społeczeństw.

Pandemia COVID-19 sprawiła, że ośrodki kulturalne musiały wstrzymać swoją standardową działalność. Jeżeli było to możliwe, przenosiły ją do sfery online, dając użytkownikom możliwość korzystania ze swojej oferty, lecz w innej, niecodziennej, formie. Nie było tak w przypadku wszystkich ośrodków. Niektóre nie zdołały kontynuować działalności w pandemii. W artykule podjęto próbę dokonania oceny wpływu pandemii na aktywność w wydarzeniach kulturalnych. Do sprawdzenia wpływu pandemii zastosowane zostały: test niezależności chi-kwadrat oraz test permutacyjny. Do badania wykorzystano dane zebrane z kwestionariusza ankiety.

1. Uczestnictwo w kulturze – charakterystyka badania ankietowego

Kultura to dorobek społeczeństw zarówno materialny, jak też niematerialny (Świdzińska, 2016). W jej skład wchodzi wszelkie wytwory człowieka, technika, literatura, wiedza, sztuka (film, muzyka, teatr, malarstwo itd.), a nawet umiejętności praktyczne czy normy moralne i język. Dzięki wielu instytucjom i działaniu ludzi, przekazywaniu wiedzy, informacji i przedmiotów z pokolenia na pokolenie – można poznać ten dorobek i korzystać z niego obecnie.

Kultura pełni ważne funkcje w życiu jednostek, ale też całego społeczeństwa, począwszy od tych mniej ważnych, takich jak: forma rozrywki, wypoczynku i spędzania czasu wolnego, przez możliwość poznania historii i charakteru konkretnego regionu, do tej najważniejszej, jaką wydaje się być zachowanie tożsamości narodowej – historii i wartości narodowych.

W artykule skoncentrowano uwagę na wybranym aspekcie kultury. W obecnym czasie wśród proponowanej oferty kulturalnej można wyróżnić m.in. kino, teatr, muzeum, uczestnictwo w wydarzeniach masowych, korzystanie z ofert domów kultury czy aktywny udział w grupach artystycznych. Ich dostępność w różnych rejonach Polski czy już samego województwa śląskiego jest różna. W miastach na prawach powiatu (np. Katowicach, Bielsku-Białej) zauważalna jest większa ich dostępność, chociaż nie jest to reguła. Znajdą się bowiem powiaty ziemskie (np. żywiecki czy wodzisławski), które również wyróżniają się znaczną dostępnością oferty kulturalnej. Natomiast wśród miejsc w województwie śląskim, które cechują się największym zainteresowaniem swoją ofertą, wymienić można m.in. powiaty miejskie Chorzów, Katowice bądź też Bielsko-Białą.

Sama aktywność kulturalna jest ważna zarówno dla człowieka, społeczeństwa, jak i dla gospodarki oraz promocji danych miejscowości. Oferta kulturalna przyciąga ludzi do danych miejscowości, co wpływa również na wzrost korzystania z usług (oferty gastronomicznej, hotelarskiej, transportu pasażerskiego, handlu). W przypadku zadowolenia odwiedzający polecają ofertę i miasto innym.

Pandemia COVID-19 zmieniła standardową formę poznawania i doświadczania kultury. Wraz ze zwiększającą się liczbą zachorowań na koronawirusa wprowadzono w Polsce obostrzenia mające na celu ograniczenie rozprzestrzeniania się choroby. Odwołano imprezy masowe, pozamykano szkoły, uczelnie i inne instytucje edukacyjne. Restrykcje dosięgły też placówek gastronomicznych, hotelarskich i innych. Oprócz tego zmieniła się skala uczestnictwa obywateli w kulturze. Wiele z obiektów kulturalnych wstrzymało czasowo działalność – nie proponowały żadnej oferty kulturalnej, a niektóre częściowo przeniosły ją do sfery online.

Do dyspozycji były wówczas substytuty różnych ofert kulturalnych. Nie można było pójść na seans w kinie, ale możliwe było skorzystanie z platform streamingujących filmy, seriale oraz programy telewizyjne (np. Netflix, HBO czy Player). Jeśli chodzi o muzea, to O. Kosińska (2020) pisze, że część z nich oferowała możliwość przeglądania swoich zasobów (wystaw, dzieł, wywiadów, analiz z ekspertyzami) w Internecie. Niektóre umożliwiły zwiedzanie muzeum z wykorzystaniem wirtualnej rzeczywistości (*virtual reality*). Organizowane były także zdalne warsztaty z dziećmi i spotkania z pracownikami muzeów. Także biblioteki musiały zmienić swoją standardową działalność. Część z nich oferowała skany książek, a część wypożyczanie swoich zasobów w niestandardowym trybie. W przypadku braku dostępności do biblioteki i jej zasobów użytkownicy mogli skorzystać z oferty ebooków oraz audiobooków oferowanych na wielu stronach internetowych czy w aplikacjach. A. Buchner, K. Fereniec-Błońska, K. Kalinowska oraz M. Wierzbicka (2021) podają, że w przypadku części teatrów działalność w czasie pandemii polegała na dzieleniu się z ludźmi nagraniami z prób, retransmisjami starych spektakli. Organizowane były warsztaty, słuchowiska i odczyty. W okresie obostrzeń przed wyzwaniem stanął również świat muzyki. Koncerty – jako wydarzenia masowe – były odwoływane bądź przenoszone na inny termin. W tym czasie wielu artystów organizowało koncerty online¹, np. ze swoich domów, a niektórzy brali udział w akcjach mających pomóc w walce z COVID-19. Jedną z nich było hot16challenge, której celem było zebranie 1 mln zł (na siepomaga.pl) w celu wsparcia polskiej służby zdrowia. Wyzwanie polegało na stworzeniu 16-zwrotkowych utworów, nominowaniu kolejnych osób do uczestnictwa, a także miało zachęcać do wpłacania pieniędzy na zrzutkę – gdzie ostatecznie zebrano ponad 3,5 mln zł².

Okres obostrzeń był trudny nie tylko z powodu nałożonych restrykcji na obiekty edukacyjne, hotelarskie, gastronomiczne oraz kulturalne. Ograniczono też bowiem możliwość przemieszczania się i spotkania. Dopiero pod koniec kwietnia 2020 roku zaczęto poluzowywać i znosić ograniczenia.

Dla poznania i sprawdzenia poziomu wpływu pandemii na zwyczaje kulturalne ankietowanych w pierwszej połowie 2022 roku na wiodącym portalu społecznościowym przeprowadzona została anonimowa ankieta. Dotyczyła ona korzystania z oferty kulturalnej przed i w trakcie pandemii COVID-19. Populacją docelową byli aktywni użytkownicy portalu Facebook. Zebrano 203 odpowiedzi.

Wiek ankietowanych wynosił od 13 do 51 lat, jednak zdecydowana większość była w wieku od 20 do 25 lat. Najwięcej z ankietowanych posiadało wykształcenie wyższe licencjackie, inżynierskie lub też średnie. Respondenci studiowali, uczyli się, pracowali. Natomiast najwięcej odpowiadających stanowiły osoby łączące ze sobą studia i pracę.

Ograniczenia korzystania z kultury objęły każdą osobę. Powstaje pytanie, czy każdy odczuł te zmiany. Wiadomym jest przecieź, że tryb życia osoby pracującej, uczącej się bądź łączącej obie sfery życia różni się. Wyodrębniono 2 grupy: osoby pracujące oraz niepracujące. Zdecydowano się sprawdzić, czy stan zawodowy ankietowanych mógł mieć wpływ na odczuwanie przez nich ograniczeń korzystania z oferty kulturalnej. Okazuje się, że odsetek odczuwających ograniczenia możliwości kulturalnych był

¹ <https://rytmy.pl/muzyka-nie-ucichnie-artystci-graja-koncerty-online/> (dostęp: 16.09.2023).

² <https://rozrywka.spidersweb.pl/hot16challenge-podsumowanie-teledysk-karetki-solar> (dostęp: 16.09.2023).

większy dla grupy osób zatrudnionych niż niepracujących (por. tabela 1). Istotność zależności pomiędzy stanem zawodowym a odczuciem ograniczeń zostanie oceniona później.

Tabela 1

Postrzeganie przez badanych wpływu pandemii na uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych

Stan zawodowy	Czy odczuleś/łaś, że pandemia ograniczyła możliwość korzystania z oferty kulturalnej?	
	Tak	Nie
Osoby pracujące	134	15
Osoby niepracujące	47	7

Źródło: badanie ankietowe.

W pandemii funkcjonowały substytuty tradycyjnych form korzystania z oferty kulturalnej. Nie każdy jednak musiał z nich korzystać. Jak wskazały odpowiedzi ankietowanych, w wyniku wybuchu pandemii 32% z nich zdecydowało się na skorzystanie z platform streamingujących filmy (wcześniej z nich nie korzystali). Około 76% badanych, którzy już przed pandemią korzystali z platform streamingujących filmy, zaczęło je odwiedzać w większym stopniu. Respondenci zapytani zostali także o to, czy uczestniczyli w wybranych wydarzeniach kulturalnych online. Wyniki zostały zamieszczone w tabeli 2.

Tabela 2

Respondenci wobec substytutów tradycyjnej oferty kulturalnej

Pytanie	Tak	Nie
Czy wybuch pandemii skłonił Cię do skorzystania z ebooków, audiobooków przez strony internetowe lub aplikacje (np. Legimi, IBUK libra, Audiotekę)?	68 (34%)	135 (66%)
Czy po wybuchu pandemii skorzystałeś/łaś z oferty zwiedzania muzeów online?	10 (5%)	193 (95%)
Czy po wybuchu pandemii skorzystałeś/łaś z transmisji przedstawień teatralnych online?	23 (11%)	180 (89%)
Czy po wybuchu pandemii uczestniczyłeś/łaś w koncercie (koncertach) online?	59 (29%)	144 (71%)

Źródło: badanie ankietowe.

Okazuje się, że wybuch pandemii najbardziej skłonił ankietowanych do skorzystania z ebooków oraz audiobooków (34% respondentów), później koncertów online (29% ankietowanych) i przedstawień teatralnych (11% badanych). Najrzadziej wybierane przez respondentów było zwiedzanie muzeów online (5% ankietowanych).

2. Metodyka – test chi-kwadrat niezależności i test permutacyjny

W celu sprawdzenia wpływu pandemii na aktywność w wydarzeniach kulturalnych wykorzystano test chi-kwadrat niezależności, a gdy nie były spełnione założenia tego testu, jego wersję permutacyjną.

Test niezależności chi-kwadrat pozwala na weryfikację hipotezy o niezależności dwóch zmiennych X i Y , dla których zostały wyróżnione pewne kategorie. Może to być zapisane następująco:

H_0 : zmienne X i Y są niezależne

H_1 : zmienne X i Y są zależne

Wykorzystywana statystyka testowa przyjmuje postać (Domański, 1979; Sheskin, 2004):

$$\chi^2 = \sum_{h=1}^H \sum_{j=1}^J \frac{(n_{hj} - \hat{n}_{hj})^2}{\hat{n}_{hj}} \quad (1)$$

gdzie:

n_{hj} – liczebności obserwowane

$\hat{n}_{hj} = \frac{n_{.j}n_{.h}}{n}$ liczebności oczekiwane.

Rozważana statystyka testowa (1) ma asymptotyczny rozkład χ^2 z $(H-1)(J-1)$ stopniami swobody. W oparciu o uzyskaną wartość statystyki i wartość krytyczną podejmuje się decyzję o odrzuceniu lub też braku podstaw do odrzucenia hipotezy zerowej.

Test niezależności chi-kwadrat wymaga, aby liczebności oczekiwane wynosiły co najmniej 5 (Zeliaś, Pawełek, Wanat, 2002; Sheskin, 2004). Jeśli nie jest spełnione to założenie, można odwołać się do testu permutacyjnego, który jest symulacyjnym przybliżeniem testu dokładnego. Poniżej przedstawiono ideę testu permutacyjnego (np. Good, 2006; Kończak, 2016).

1. Postawienie hipotez
 H_0 : zmienne X i Y są niezależne
 H_1 : zmienne X i Y są zależne
2. Przyjęcie poziomu istotności α
3. Wybór postaci statystyki testowej T
4. Obliczenie wartości statystyki testowej (T_0) dla danych z próby N krotne permutowanie zmiennej i dla każdej z permutacji obliczenie wartości statystyki T_i ($i = 1, 2, \dots, N$). O.I. Good (2006) wskazuje, że ich liczba powinna wynosić 1 000 lub więcej.
5. Podjęcie decyzji na podstawie wartości statystyki T_0 i empirycznego rozkładu statystyki T uzyskanego symulacyjnie. G. Kończak (2016) podaje wzór na ASL:

$$ASL = P_{H_0}(T \geq T_0) \approx \frac{\text{card}\{i: T_i \geq T_0\}}{N} \quad (2)$$

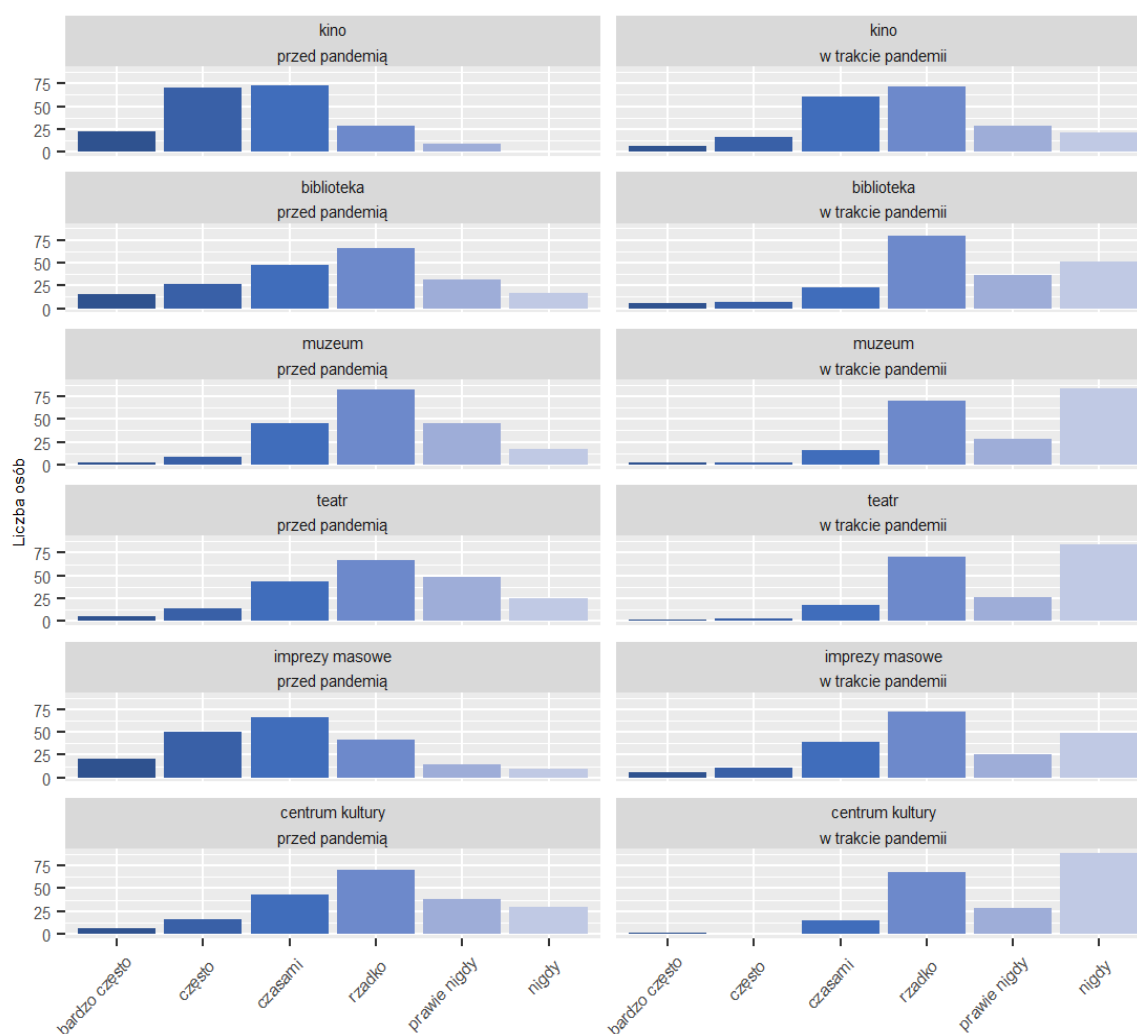
Jako statystykę testową T przyjęto statystykę chi-kwadrat zadaną wzorem (1). Tak skonstruowany test – jako symulacyjne przybliżenie testu dokładnego – przy odpowiedniej liczbie symulacyjnych replikacji zapewnia rozmiar testu na poziomie istotności α (Berry, Johnston, Mielke, 2014; Kończak, 2016).

3. Wyniki analiz

W marcu i kwietniu 2022 roku, a więc 2 lata po wybuchu pandemii COVID-19, przeprowadzone zostały badania ankietowe dotyczące uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych przed i w trakcie jej trwania. Kwestionariusze ankiety zostały skierowane do użytkowników portalu społecznościowego Facebook i wypełnione anonimowo.

Zebrano informacje na temat uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych, preferencji kulturalnych i odczuć respondentów wobec wprowadzonych zmian w życiu kulturalnym. Z danych zebranych w kwestionariuszu ankiety wynika, że więcej osób pracujących niż niepracujących odczuło wpływ pandemii na możliwości kulturalne (por. tabela 1). Pytanie jednak, czy można powiedzieć, że istnieje zależność między stanem zawodowym respondentów a odczuwaniem ograniczeń. Test niezależności chi-kwadrat wskazał, że stan zawodowy nie ma istotnego wpływu na odczucie obstrzeżeń nałożonych na ofertę kulturalną ($p=0,558$).

Zbadano także częstotliwość korzystania z wybranej oferty kulturalnej przed i po wybuchu pandemii COVID-19. W badaniu skupiono się na: uczęszczaniu do kin, teatrów, muzeów, bibliotek i na imprezy masowe. Wyniki przedstawiono na rysunku 1.

Rysunek 1. Częstotliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych przed pandemią i podczas jej trwania.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z tabeli 3.

Przed pandemią największa grupa osób rzadko korzystała z bibliotek. Byli jednak i tacy, którzy bardzo często, często lub czasami chodzili do bibliotek. Od wybuchu pandemii widoczne jest zmniejszenie aktywności użytkowników, a zauważalny stał się wzrost liczby osób, które ani razu od rozpoczęcia pandemii nie korzystały z oferty bibliotek.

Zauważalne jest, że centra kultury nie należały i nie należą do najpopularniejszych ośrodków rozpowszechniających kulturę. Również w ich przypadku częstotliwość korzystania przez ankietowanych z ich oferty zmalała od wybuchu pandemii – nie odnotowano ani jednego ankietowanego, który by często korzystał z oferty centrów kultury. Wzrosła natomiast liczba osób, które od rozpoczęcia pandemii nie udały się do centrum kultury.

Częstotliwość uczęszczania respondentów na imprezy masowe przed pandemią wskazywała na popularność tej oferty kulturalnej w tamtym okresie – osoby bardzo często, często oraz czasami biorące udział w tych imprezach stanowiły ok. 65% ankietowanych. Od wybuchu pandemii sytuacja się zmieniła – z powodu obostrzeń, ale też obaw. Odnotowano spadek w częstotliwości korzystania z tej oferty kulturalnej. Zwiększyła się liczba osób, które ani razu bądź też rzadko pojawiały się na imprezie masowej.

Przed pandemią przeważająca liczba osób była w kinie często lub czasami. Od wybuchu pandemii zauważalny był spadek szczególnie w grupie osób często chodzących na seanse filmowe. Pojawiła się nowa grupa osób – tych, które od rozpoczęcia pandemii do momentu przeprowadzenia badania nie udały się do kina.

Odwiedzanie muzeów nie było bardzo częstą czynnością kulturalną wśród ankietowanych. Większość uznała swoje uczęszczanie do muzeum za czynność, którą wykonują czasami, rzadko bądź prawie nigdy. Po rozpoczęciu pandemii tendencje te zaostrzyły się i przesunęły w stronę jeszcze rzadszego korzystania z oferty muzeów.

Teatr nie należał do najczęściej uczęszczanych obiektów kulturalnych. Można natomiast zauważyć, że spora część osób (ok. 20% ankietowanych) chodziła do teatrów czasami, a największy odsetek ankietowanych deklarował rzadki udział w spektaklach teatralnych. Od rozpoczęcia pandemii osoby rzadko uczestniczące w spektaklach teatralnych również stanowiły znaczny odsetek ankietowanych, jednak zauważalne jest bardzo duże zwiększenie się tych, którzy nie zawitali do teatru ani razu.

Tabela 3 przedstawia liczbę wskazań uczestnictwa w danych wydarzeniach kulturalnych przed pandemią COVID-19 oraz w trakcie jej trwania (por. rysunek 1). Zdecydowano się zbadać, czy zauważalne zmiany w aktywności kulturalnej respondentów są istotne statystycznie – czy faktycznie pandemia miała wpływ na częstotliwość uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych. W tym właśnie celu przeprowadzono test niezależności chi-kwadrat. Wartości statystyki chi-kwadrat i p-wartość przedstawiono w tabeli 4.

W przypadku uczęszczania do kina, bibliotek oraz uczestnictwa w imprezach masowych test niezależności chi-kwadrat wskazał, że należy odrzucić hipotezę zerową na rzecz alternatywnej (p-wartość mniejsza od 0,05). To oznacza, że można twierdzić, iż pandemia SARS-CoV-2 faktycznie miała wpływ na częstotliwość korzystania z rozważanej oferty kulturalnej.

Tabela 3

Liczba wskazań uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych przed wystąpieniem pandemii COVID-19 (1) i w trakcie jej trwania (2)

Rodzaj aktywności	Bardzo często		Często		Czasami		Rzadko		Prawie nigdy		Nigdy	
	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
Kino	22	6	70	16	73	60	29	72	9	28	0	21
Biblioteka	15	6	27	7	47	23	66	79	31	37	17	51
Muzeum	3	3	9	3	46	16	82	70	46	28	17	83
Teatr	5	2	14	3	43	18	67	70	49	26	25	84
Imprezy masowe	21	6	50	11	66	39	42	72	14	26	10	49
Centrum kultury	6	2	16	0	43	15	70	68	38	29	30	89

Źródło: badanie ankietowe.

W trzech przypadkach: dla wskazań dotyczących uczestnictwa w spektaklach teatralnych, wyjściach do muzeów i centrów kultury wyniki testu chi-kwadrat nie mogą być uznane za wiarygodne, ze względu na zbyt małe liczebności oczekiwane w niektórych komórkach tablicy wielodzzielczej. Dla przykładu, w tabeli 5 pokazano liczebności oczekiwane dla liczby wskazań uczestnictwa w zwiedzaniu muzeów. W dwóch komórkach tablicy liczebności oczekiwane są za małe.

Tabela 4

Zmiany w aktywności kulturalnej – testowanie zależności

Rodzaj aktywności	Wartość statystyki chi-kwadrat	p-wartość
Kino	93,384	<0,001
Biblioteka	42,545	<0,001
Muzeum	66,402	<0,001*
Teatr	57,704	<0,001*
Imprezy masowe	77,485	<0,001
Centrum kultury	62,007	<0,001*

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pochodzących z badania ankietowego.

Wobec niespełnienia założenia – w rozważanych trzech przypadkach (muzeum, teatr, centrum kultury) – wykorzystano test permutacyjny. Za każdym razem ASL było mniejsze niż 0,05. Wskazuje to, że we wszystkich trzech przypadkach wpływ pandemii na uczestnictwo jest istotny statystycznie.

Tabela 5

Liczebności oczekiwane dla liczby wskazań uczestnictwa w zwiedzaniu muzeów przed i w trakcie trwania pandemii COVID-19

Czas	Bardzo często	Często	Czasami	Rzadko	Prawie nigdy	Nigdy
Przed COVID-19	3	6	31	76	37	50
Podczas COVID-19	3	6	31	76	37	50

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych z tabeli 3.

Można wyróżnić bierne i aktywne uczestnictwo w kulturze. Pierwsze to takie, które polega wyłącznie na korzystaniu z oferty kulturalnej bez zaangażowania w jej budowanie. Aktywne uczestnictwo to z kolei tworzenie kultury poprzez działalność w przeróżnych grupach, które kultywują, tworzą kulturę, zwyczaje itd. Pandemia wpłynęła na obydwa rodzaje uczestnictwa. Pierwsze zostało opisane wyżej. Uwaga zostanie teraz skupiona na aktywnym partycypowaniu w kulturze.

Tabela 6 ukazuje przynależność ankietowanych do danych grup przed pandemią. Większość osób nie należała do żadnej. Warto jednak zwrócić uwagę, że 42 z 203 osób należały do grup teatralnej, muzyczno-instrumentalnej, wokalne, chóru, folklorystycznej, tanecznej, innej bądź klubu, koła lub sekcji, a niektórzy należeli do więcej niż jednej.

Tabela 6

Przynależność respondentów do grup

Do których z poniższych grup należałeś przed wystąpieniem pandemii?	Liczba osób
Nie należałem/łam do żadnej grupy	161
Grupy teatralnej	3
Grupy muzyczno-instrumentalnej	8
Grupy wokalne lub chóru	7
Grupy folklorystycznej	1
Grupy tanecznej	5
Klubu lub koła lub sekcji	19
Innej	9

Źródło: badanie ankietowe.

Spośród 42 członków grup, aż 34 z nich określiło, że pandemia ograniczyła działalność grupy, której byli członkami. Mimo wszystkich przeciwności, nie wszystkie grupy wstrzymały swoją działalność. Do niektórych nadal można było dołączać. Wśród ankietowanych znalazło się 11 osób, które dołączyły do grup.

Zdecydowano sprawdzić, czy w przypadku aktywnych użytkowników kultury zmiany w aktywności kulturalnej są istotne statystycznie. W tabeli 7 przedstawiono częstotliwość uczestnictwa aktywnych użytkowników kultury w danych wydarzeniach kulturalnych przed pandemią oraz w trakcie jej trwania. Dodatkowo, dla ułatwienia odczytywania – wyniki te zobrazowane zostały na rysunku 2.

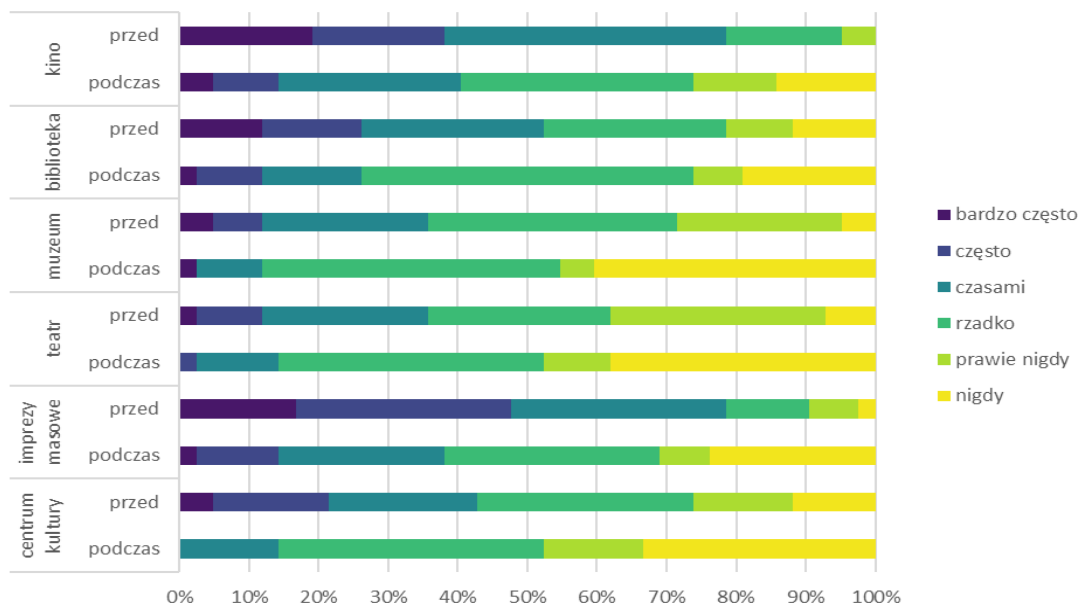
Tabela 7

Liczba wskazań uczestnictwa aktywnych użytkowników kultury w wydarzeniach kulturalnych przed wystąpieniem pandemii COVID-19 (1) i w trakcie jej trwania (2)

Rodzaj aktywności	Bardzo często		Często		Czasami		Rzadko		Prawie nigdy		Nigdy	
	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
Kino	8	2	8	4	17	11	7	14	2	5	0	6
Biblioteka	5	1	6	4	11	6	11	20	4	3	5	8
Muzeum	2	1	3	0	10	4	15	18	10	2	2	17
Teatr	1	0	4	1	10	5	11	16	13	4	3	16
Imprezy masowe	7	1	13	5	13	10	5	13	3	3	1	10
Centrum kultury	2	0	7	0	9	6	13	16	6	6	5	14

Źródło: badanie ankietowe.

Zauważalne są różnice w częstotliwości uczestnictwa w kulturze w przypadku aktywnych użytkowników kultury. Szczególnie widać to w przypadku korzystania z oferty teatru, muzeum czy kina. Sprawdzone, czy faktycznie pandemia wpłynęła na częstotliwość uczestnictwa aktywnych użytkowników kultury w opisywanych wydarzeniach kulturalnych.

Rysunek 2. Częstotliwość uczestnictwa aktywnych użytkowników kultury w wydarzeniach kulturalnych przed i podczas pandemii COVID-19.

Źródło: badanie ankietowe.

Nie można było wnioskować na podstawie testu niezależności chi-kwadrat ze względu na zbyt niskie wartości oczekiwane w komórkach tabeli wielodzielczej. Wobec tego zastosowano permutacyjną wersję tego testu.

Wyniki testu permutacyjnego wskazują na istnienie wpływu pandemii na częstotliwość korzystania z ofert kulturalnych – kina, muzeum, teatru, imprez masowych – w badanej grupie ankietowanych (por. tabela 8). Nie ma natomiast podstaw do odrzucenia hipotezy zerowej o braku takiego wpływu w przypadku biblioteki i centrum kultury ($ASL > 0,05$).

Tabela 8

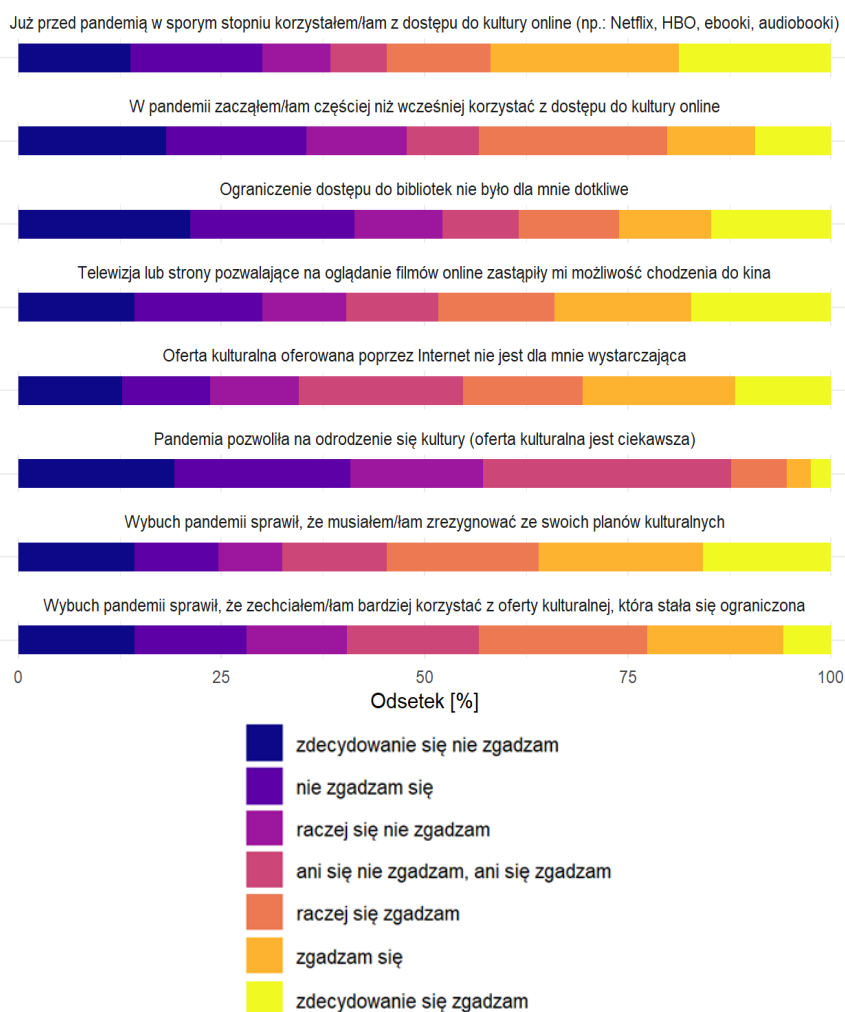
Wyniki testu permutacyjnego

Rodzaj aktywności	ASL
Kino	0,0070
Biblioteka	0,0927
Muzeum	0,0010
Teatr	0,0008
Imprezy masowe	0,0025
Centrum kultury	0,0800

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych pochodzących z badania ankietowego.

Pandemia postawiła ludzi przed nowymi wyzwaniem, brakiem poprzednio posiadanych możliwości, m.in. kulturalnych. W kwestionariuszu ankiety wszyscy respondenci wyrazili swoje opinie wobec stwierdzeń dotyczących ich odczuć związanych z kulturą w sytuacji pandemii COVID-19.

Wyniki ukazane na rysunku 3 pokazują, że więcej niż 50% ankietowanych potwierdza (zdecydowanie zgadza się, zgadza się, raczej się zgadza), że przed pandemią korzystało z dostępu do kultury online w znacznym stopniu. Zapytano ankietowanych, czy w trakcie trwania pandemii zaczęli częściej niż wcześniej korzystać z tej oferty. Okazuje się, że nieco większy odsetek ankietowanych (blisko połowa) nie zgodziło się (zdecydowanie się nie zgodziło, nie zgodziło lub raczej nie zgodziło) z tym zdaniem. Około 45% ankietowanych było przeciwnego zdania. Jedną z ograniczonych ofert kulturalnych było korzystanie z oferty bibliotek. Znaczna część respondentów wskazała na dotkliwość tego ograniczenia. Restrykcje objęły też kina i skierowały widzów do telewizji lub stron streamingujących filmy, seriale i programy. Zapytano respondentów, czy takie substytuty zastąpiły im możliwość obejrzenia filmu w kinie. Około 45% ankietowanych w pewnym stopniu zgodziło się (zdecydowanie się zgodziło, zgodziło się lub raczej się zgodziło) z tym stwierdzeniem. Pomimo istniejących zamienników, dla większego odsetka odpowiadających oferta kulturalna proponowana w sferze online nie jest wystarczająca. Brakuje standardowej formy doświadczania kultury. Okres pandemii może być czasem na rozwój oferty kulturalnej, jednak większość pytanym respondentów nie odczuło, aby stała się ona ciekawsza.

Rysunek 3. Stanowisko ankietowanych wobec stwierdzeń.
Źródło: badanie ankietowe.

Z pandemią wiązały się obostrzenia nałożone na ośrodki kultury i wydarzenia kulturalne. Przez pandemię i wprowadzone restrykcje więcej niż 50% badanych osób musiało zrezygnować ze swoich planów kulturalnych. Zdarza się tak, że człowiekowi brakuje tego, co kiedyś miał dostępne. W tym przypadku w wyniku wybuchu pandemii COVID-19 większa część respondentów miała ochotę skorzystać z oferty kulturalnej, która stała się ograniczona.

Podsumowanie

Na podstawie kwestionariusza ankiety zebrano odpowiedzi od 203 osób, gdzie liczba kobiet i mężczyzn była zbliżona. Ankietowani byli w różnym wieku, jednak największą grupę stanowiły osoby w wieku pomiędzy 20 a 25 lat. Respondenci w większości posiadali wykształcenie wyższe licencjackie, inżynierskie lub średnie. Bardzo duża część badanych osób pracuje lub częściowo pracuje.

W artykule podjęto próbę sprawdzenia, czy wystąpiły statystycznie istotne różnice w aktywności w wydarzeniach kulturalnych przed i w trakcie trwania pandemii COVID-19. W tym celu wykorzystano testy niezależności chi-kwadrat oraz test permutacyjny. Pierwszy z nich wymaga, żeby liczebności oczekiwane w komórkach tablicy wielozdzielczej wynosiły przynajmniej 5. Test permutacyjny jest symulacyjnym przybliżeniem testu dokładnego i może być wykonany nawet dla stosunkowo nielicznych prób.

Częstotliwość uczęszczania do wszystkich rozważanych obiektów zapewniających dostęp do kultury zmniejszyła się w trakcie pandemii. Szczególnie zauważalne zmiany zaszły w przypadku imprez masowych, bibliotek i kin, a dotyczyły one grupy wszystkich ankietowanych i aktywnych uczestników kultury. Pandemia i wiążące się z nią strach oraz obostrzenia wpłynęły również na funkcjonowanie grup. Aż 76% członków odczuło ograniczenie działalności grup, w których działali. Pandemia jednak nie powstrzymała chętnych do dołączania do grup.

Respondenci w większości stwierdzili, że pandemia ograniczyła możliwości korzystania z oferty kulturalnej. Test niezależności chi-kwadrat wskazał, że stan zawodowy (osoby pracujące bądź niepracujące) nie miał wpływu na odpowiedzi. W związku z brakiem możliwości udania się do tradycyjnych instytucji, korzystano z dostępu do kultury online – m.in. aż 32% respondentów zdecydowało się na użytkowanie serwisów streamingujących filmy. Jedynie 11% nie zdecydowało się na taki krok. Równocześnie 57% już wcześniej z nich korzystało. Wśród tych osób znalazło się wiele, które nasiliły częstotliwość oglądania filmów na rozważanych serwisach. Wielu ankietowanych w pandemii zainteresowało się również ebookami, audiobookami oraz koncertami online. Mało, ale jednak część osób uczestniczyła też w takich wydarzeniach, jak przedstawienia teatralne online i zwiedzanie muzeów online. Świadczy to o tym, że Internet zapewnił możliwości partycypacji w kulturze w tamtym czasie, zaś część ankietowanych aktywnie z nich korzystało. Respondenci zapytani o najbardziej brakujące w pandemii czynności kulturalne wskazali na oglądanie filmów w kinie i uczestniczenie w imprezach masowych.

Skupienie się na opiniach respondentów wobec zaszłych zmian wykazało, że zdania respondentów na dane tematy są podzielone. Okazuje się, że większa część ankietowanych zadeklarowała, że już przed pandemią w znacznym stopniu korzystali

z dostępu do kultury online. Jednocześnie wyrazili swoje przywiązanie do bibliotek, podkreślając dotkliwość ograniczenia ich dostępności. Ważnym okazało się również zgodzenie się sporej części respondentów ze stwierdzeniem o niewystarczalności kultury online i wymuszeniu – przez pandemię – rezygnacji ze swoich planów kulturalnych.

Przeprowadzone badania pokazały, że pandemia COVID-19 miała istotny wpływ na aktywność w wydarzeniach kulturalnych. Zmiany w aktywności dotknęły różnych form uczestnictwa w kulturze, jednak w nierównym stopniu. Większe zmiany zaszły w przypadku kin, bibliotek oraz imprez masowych. Nastąpiła także istotna zmiana częstotliwości aktywności kulturalnej (kino, muzeum, teatr, imprezy masowe) w grupie aktywnych użytkowników kultury.

Bibliografia

- Berry, K.J., Johnston, J.E., Mielke Jr., P.W. (2014). *A chronicle of permutation statistical methods: 1920-2000, and beyond*. Cham: Springer.
- Buchner, A., Fereniec-Błońska, K., Kalinowska, K., Wierzbicka, M. (2021). *Obecność teatrów w przestrzeni online w trakcie pandemii*. Warszawa: Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego.
- Domański, C. (1979). *Statystyczne testy nieparametryczne*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Good, P. I. (2006). *Resampling methods: A practical guide to data analysis*. Boston, MA: Birkhäuser.
- Kończak, G. (2016). *Testy permutacyjne: Teoria i zastosowania*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.
- Kosińska, O. (2020). Muzeum w domu – działania w trakcie pandemii. *Zbiór Wiadomości do Antropologii Muzealnej*, 7, 311-316.
- Sheskin, D. (2004). *Handbook of parametric and nonparametric statistical procedures*. Boca Raton, FL: Chapman & Hall/CRC.
- Świdzińska, A. (2016). *Jak działa kultura? Kulturowe ramy zachowań społecznych w szkole*. Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji.
- Zeliaś, A., Pawełek, B., Wanat, S. (2002). *Metody statystyczne: Zadania i sprawdziany*. Warszawa: Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.

<https://rozrywka.spidersweb.pl/hot16challenge-podsumowanie-teledysk-karetki-solar>.

<https://rytmy.pl/muzyka-nie-ucichnie-artysci-graja-koncerty-online/>.